

ПЪРВИ НАУЧЕН КОМПЛЕКС ОТ ТЕРЕННИ И ИСТОРИОГРАФСКИ ЕКСПЕДИЦИИ В БЪЛГАРИЯ (2007, 2008, 2009, 2010, 2011) И ЧУЖБИНА (ИРАН, ТУРЦИЯ, ИТАЛИЯ, РУСИЯ, ФИНЛАНДИЯ – ВОТТОВААРА, КАЗАХСТАН – АРКАИМ) (2007, 2008, 2014, 2015) ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА ЗОРОАСТРИЙСКИЯ ИЗВОР НА АВРААМИЧЕСКИТЕ РЕЛИГИИ (2007-2025) (НЕСТИНАРСТВОТО КАТО ТРАНСМИСИЯ НА СОЛАРНИЯ КУЛТ – КУЛТА КЪМ СВЕТИНАТА, ПРОНИКНАЛ ОТ СЕВЕР, ПРЕЗ ЗЕМИТЕ НА ИРАН И МАЛА АЗИЯ – СЕВЕРНА МЕСОПОТАМИЯ, КЪМ БАЛКАНСКИЯ ПОЛУОСТРОВ В СТРАНДЖА – БЪЛГАРИЯ: с. Българи, Кости, Кондолово, Бродилово, Граматиково; гр. Царево и Малко Търново: Мишкова нива, Пропада, Индинасха, гробницата на Бастет; местните музеи: сравнително изследване на артефакти от музейните сбирки на Малко Търново, Бургас, Варна, Балчик, Плиска, Мадара, Преслав, Шумен, Велико Търново, Стара Загора, Кърджали и Пловдив; алиани – казълбаши /тур.: казъл – „червен“ и баш – „глава“: червеноглави/ – с. Ябланово – Котленско /Сливенски Балкан/)

Проф. д.п.н. Александра Куманова

Проучванията продължават 19 г. с включване на учени от 8 страни от Европа и Азия: България, Германия, Индия, Иран, Италия, Китай, Русия, Франция (2007-2025): 7 постоянни изследователи от България и 13 чуждестранни експерти от Германия, Индия, Иран, Италия, Китай, Русия, Франция.

Научните консултанти и рецензентите на публикациите по проведените експедиции са учени от **4 континента и 23 държави на света: Австрия, Алжир, България, Ватикана, Великобритания, Германия, Грузия, Гърция, Израел, Индия, Иран, Италия, Казахстан, Канада, Китай, Молдова, Полша, Русия, Саудитска Арабия, Съединени американски щати, Турция, Украйна, Франция.**

Ръководителят на комплекса от експедиции: информатикът – архитект на информационната среда без граница **акад. д.ик.н. Стоян Денчев (Ил. 106)** (С. Д. – Университет по библиотекознание и информационни технологии /УниБИТ/).

Участниците в теренната и историографската работа:

I. библиографът – космист, когнитолог, текстолог, философ **акад. проф. д.п.н. Александра Куманова (Ил. 107)** (А. К. – УниБИТ) – ръководител на теренните и историографските проучвания;

II. историкът – енциклопедист, библиограф, архивист и филантроп **проф. д-р Милен Куманов (Ил. 108)** (М. К. – Институт за исторически изследвания при Българската академия на науките (БАН) – научен редактор на проучванията;

III. библиографът – полиглот **доц. д-р Никола Казански (Ил. 109)** (Н. К. – Централна библиотека на БАН) – терминологичен редактор на проучванията;

IV. библиографът и издател, републиканският хирург **акад. проф. д.м.н. д-р Николай Ярмов (Ил. 110)** (Н. Я. – Медицинска академия – София) – когнитолог, редактор на проучванията;

V. историографът – морфолог на информационния код на езика **д-р Николай Василев (Ил. 111)** (Н. В. – УниБИТ) – езиков редактор на проучванията;

VI. операторът **Стефан Алтъпармаков (Ил. 112)** (С. А. – БУЛФИЛМ).

Изследванията са проведени с международната експертиза на:

1. **проф. Мишел Виевиорка (Michel Wieviorka) (Ил. 113)** – Висш институт по обществени науки в Париж, Франция (L'École des hautes études en sciences sociales);

2. **проф. Франческа Брези (Francesca Brezzi)** (Ил. 114) – Латерански университет в Рим, Италия (Pontificia Università Lateranense);
3. **проф. Елза Вилфрид (Elsa Wilfried)** (Ил. 115) – Институт по обществени науки във Фрайбург, Германия (Freiburger Institut für angewandte Sozialwissenschaft);
4. **проф. Бруно Даланикола (Bruno Dallapiccola)** (Ил. 116) – Институт по генетични изследвания „Мендел” към Университета на Рим „Ла Сапиенца” – Италия (Sapienza Università di Roma);
5. **Негово Превъзходителство Али Аганори (Ali Aganori)** (Ил. 117) – културно аташе на Иран в България;
6. **проф. Голамхосейн Ибрахими Дейнани (Golamhosein Ebrahimi Dinani)** (Ил. 118) – водещ учен на Философския факултет на Техеранския университет (Philosophical Faculty of the University of Tehran);
7. **проф. Генадий Борисович Зданович** (Ил. 119) (катедра по история на Челябинския държавен университет – Русия) – откривателят на Аркаим, който е нашият водач в историческия резерват „Аркаим”;
8. **проф. Дмитрий Геннадиевич Зданович** (Ил. 120) – докт. по история, заместник-директор на Учебно-научния център за изучаване на проблемите на природата и човека на Челябинския държавен университет, старши научен сътрудник на резервата „Аркаим”, вицепрезидент на благотворителната фондация „Аркаим”, държавен експерт по историко-културно наследство;
- 9-10. **Леонид Петрович** (Ил. 121) и **Владислав Леонидович** (Ил. 122) **Писанови** – езиковеди и специалисти по сравнителното изследване на праезика на човечеството (Челябинската областна универсална научна библиотека – Челябинск, Южен Урал – Русия);
11. **акад. Вячеслав Брониславович Митко (рус.: Митько)** (Ил. 123) – председател на Арктическият съвет на Асамблеята на народите на Евразия (Arctic Council of the Eurasia Peoples’ Assembly), президент на Арктическата академия на науките (Arctic Academy of Sciences), председател на Санктпетербургското отделение на секцията по геополитика и безопасност към Руската академия по естествени науки (Saint Petersburg Department at the Section on Security and Geopolitics of the Russian Academy of Natural Sciences), проф. на Морския университет – Далян, Китай (Dalian Maritime University, China), докт. на техн. науки, проф. – Русия);
12. **Далбир Сингх** (Ил. 124) – съпредседател на Генералния съвет на Асамблеята на народите на Евразия (Eurasian Peoples’ Assembly), Национален секретар на Индийския Национален Конгрес (Indian National Congress), Президент на Фонда за политика и управление – Индия (Fund of Policy and Management of India).
13. **акад. Александър Иванович Субето (рус.: Субетто)** (Ил. 125) – проф. д.ф.н., д.ик.н., канд. техн. н. (философ, системолог, метакласификатор) – заслужил деец на науката на Руската Федерация (РФ), лауреат на Премията на Правителството на РФ, професор в Катедрата по обществени науки на Северо-Западния институт по управление – филиал на Руската академия за народно стопанство и Държавната служба при Президента на РФ, професор в Катедрата по история на религията и теологията при Института по история и социалните науки на Руския държавен педагогически университет „А. И. Херцен”, почетен професор на Нов хуманитарен университет „Ярослав Мъдри”, почетен президент на Ноосферната обществена академия на науките, първи вицепрезидент на Петровската академия на науките и изкуствата, председател на Философския съвет на Руското космическо общество, вицепрезидент на Международната академия за хармонично развитие на човека (ЮНЕСКО – UNESCO), вицепрезидент на Международната асоциация по оцеляването на човечеството (УНИЦЕФ-ЮНЕСКО – UNICEF-UNESCO), член на Президиума на Международния Висш Научен съвет, действителен член на Руската академия на естествените науки, Европейската академия на естествените науки, Международната академия на психологическите науки, Академията по философия на стопанството, Академията по проблемите на качеството.

Маршрути:

- (1.) **26.05. – 4.06.2007:** снимане в Странджа на научно-документалния филм „*Ритъмът на времето*” (А. К., М. К., С. А.) (Ил. 126-134);
- (2.) **18-23.06.2007:** интервюиране в Рим – Италия на видни съвременни учени със световна известност – познавачи на значението на култа към *Огъня – Светлината* по време на международната научна конференция

„Новият хуманизъм и ролята на университетите” (New humanism and the role of the universities), посветена на 50-год. от подписването на Римските договори (Treaty of Rome):

[2. 1.] **проф. Мишел Виевиорка (Michel Wieviorka)** – Висш институт по обществени науки в Париж, Франция (L'École des hautes études en sciences sociales);

[2. 2.] **проф. Франческа Бреззи (Francesca Brezzi)** – Латерански университет в Рим, Италия (Pontificia Università Lateranense);

[2. 3.] **проф. Елза Вилфрид (Elsa Wilfried)** – Институт по обществени науки във Фрайбург, Германия (Freiburger Institut für angewandte Sozialwissenschaft);

[2. 4.] **проф. Бруно Даланикола (Bruno Dallapiccola)** – Институт по генетични изследвания „Мендел” към Университета на Рим „Ла Сапиенца” – Италия (Sapienza Università di Roma) (С. Д., А. К., Н. К.);

(3.) **21-29.09.2007:** запознаване на обществеността в региона на Странджа с научно-документалния филм „Ритъмът на времето” – стартова премиера в с. Българи на 28.09.2007 (С. Д., А. К.; участва и проф. д.н. И. Петева – УниБИТ);

(4.) **2-7.05.2008:** изучаване на историческите местности в Странджа (Мишкова нива, Пропада, Индипасха, гробницата на Бастет) и местните музеи (А. К., М. К.);

(5.) **2-4.06.2008:** осъществяване на медицински анализи на участниците в ритуала (влизане с боси нозе в жаравата) на 3.06.2008 в с. Българи, проведени от Медицинска академия – София, и анализирани в Генната лаборатория на Германия (Genomlabor Deutschlands – Genome Laboratory of Germany) (А. К., М. К., Н. Я.);

(6.) **17-28.06.2008:** теренни проучвания на *зороастрийските огнени мистерии* и консултации със специалисти по проблематиката в Иран (гр. Занджан /Zanjan/; Шираз – Градът на тайните /Shiraz/; Персеполис /Парсополис/ – Градът на персите /Persepolis/; **Фирузабад** – Градът, наречен на видния персийски военачалник Пирус /Фирос/ /**Firoozabad**/ /вж и по-долу/; Язд – Градът на Господа Бог /Yazd/; Мейбод /Meibod/; Исфахан – Градът на конната армия /Isfahan/); сравнително изследване на артефакти; създаване на първия специализиран фотоархив по соларния култ (А. К., Н. К.) (Ил. 135-139);

(7.) **25.07. – 16.08.2008:** историографско издирване в Санкт-Петербург (Русия) – най-големият световен иранистичен научен център (намиращ се извън Иран): проучвания на световния документален поток на **50 езика** (азерб., англ., араб., армен., асир., беларус., бълг., вьетнам., глаголица, гр., дат., иврит, идиш, исп., итал., казах., кирилица, кит., кор., лат., лужиш., макед., нем., норвеж., пехлеви, пол., португ., рум., рус., санскрит, словаш., словен., сръб., старобълг. (църковнославян.), старогр. (елински), старославян., сърбохърват., тайски (тайланд.), тохарски, тур., удмурт., укр., унг., фарси, фр., хинди, хърват., чеш., швед., яп.) – традиционен и електронен (А. К., М. К.);

(8.) **29.11.2008 – 9.12.2008 г.:** сравнително изследване на артефакти от музейните сбирки на Малко Търново, Бургас, Варна, Балчик, Плиска, Мадара, Преслав, Шумен, Велико Търново, Стара Загора, Кърджали и Пловдив (А. К., М. К.);

(9.) **21.01.2009:** аудиенция в Културното представителство към Посолството на Ислямска република Иран в България след Българо-иранския семинар „*Молла Садра Ширази* и философските измерения на религиозния опит” (Molla Sadra Shirazi and the philosophical dimensions of the religious experience) (Софийски университет „Св. Климент Охридски” – Център за изследване на религиите) – София, България: интервюиране по проблемите на пресемантизацията на култа към *Светлината* на:

[9. 5.] **Негово Превъзходителство Али Аганори (Ali Aganori)** – културно аташе на Иран в България;

[9. 6.] **проф. Голамхосейн Ибрахими Дейнани (Golamhosein Ebrahimi Dinani)** – водещ учен на Философския факултет на Техеранския университет (Philosophical Faculty of the University of Tehran) (С. Д., А. К., М. К.) (Ил. 140-141);

(10.) **28.05. – 5.06.2009:** сравнително изследване на артефакти от музейните сбирки на Централна и Източна Турция (гр. Анкара /Ankara/ – Музей на анатолийските цивилизации /Museum of the Anatolian Civilizations/ /Хетската империя – първата индоевропейска /арийска/ цивилизация, Фригийското царство /фригийците са тракийско племе от Балканите/, Понтийското царство на Митридат /„дарен от бог Митра”/ и др.);

Хатушаш-Богазкьой (*Hattusas/ Bogazköy*) (столицата на Хетската империя и на ранното Фригийско царство); Кападокия: Каратеке-Асланташ (*Karatepe-Aslantas*) (хетски град с лъвовете на бог Митра – Митраистичният лъв, намерен в българските земи, е съотносим с образците от малоазийския регион); Кастабала-Хиерополис (*Hierapolis-Kastabala*) (Храмът на богиня Кибела – Артемида /нейните жрици са танцували свещени танци боси върху жарава/); Музей на Адана по култови практики, свързани с огнени ритуали (*Hatay Museum*); Антакия (Хатай) (*Antakya-Hatay*): Археологически музей на Хатай (*Hatay Archeological Museum*) (най-запазените римски мозайки, изобразяващи храмови тайнства, чиито модели очевидно са пренесени от Древна Персия: храмови тайнства на огнени церемонии в чест на бог Митра); Истанбул (*Istanbul*): (*ист.*: Северна Месопотамия) (А. К., Н. К.);

(11.) **5-9.06.2009**: изучаване на намиращите се в кръвни родствени връзки с населението от *нестинарски* корен в с. Българи Странджа *алиани – казълбаши* (*тур.*: казъл – „червен” и баш – „глава”: червенोगлави) с. Ябланово – Котленско (Сливенски Балкан) (А. К., М. К.);

(12.) **2-9.12.2009**: аудиенции при българските митрополити и беседи с тях по проблемите на пресемантизацията на култа към *Светлината*, осъществени в рамките на консултацията със Св. Синод на Българската православна църква (НП *Наум*): НВ *Иоаникий*, НВ *Николай*, НВ *Кирил*, НВ *Гавриил*, НВ *Дометиан* (С. Д., А. К., М. К.);

(13.) **17-22.1.2010**: изследване на традицията на отбелязване на *Атанасовден* (18 ян.) и *Евтимовден* (20 ян.) в *нестинарските* средища в Странджа – България (с. Българи, Кости, Кондолово, Бродилово, Граматиково; гр. Царево и Малко Търново) (А. К., М. К.);

(14.) **20.06. – 29.07.2011**: изследване на фондовете на Библиотечно-информационния център при Министерството на околната среда и водите, свързани със Странджа – в сътрудничество с експерта – сътрудник на този център *Елена Грошева* (А. К.);

(15.) **7-16.09.2014**: посещение (в рамките на пребиваването в Иран на Делегацията на Българо-иранското женско дружество, предвождана от А. К.) на *старите зороастрийски* светилища там – в Техеран и Исфахан и предоставяне на DVD запис на науч.-документалния филм „*Ритъмът на времето*” пред Президентската институция, Министерството на културата, значими обществени организации на Иран (комплекса за конференции на *Музея на съвременното изкуство на Иран /Tehran Museum of Contemporary Art/*, *Фондацията Hozeh Honari /Ислямско изкуство и интелектуален център/*, *Фондацията ISLAMIC THOUGHT FOUNDATION – Ислямската мисъл*, *Организацията „Жени без граници” /Women Without Borders/*, *Женския комитет на Иран /Women's Organization of Iran/*, в Националната библиотека на Иран – Техеран */National Library and Archives of Iran/*, новинарската *Агенция „МЕХР” – Mehr News Agency*, Межд. телевизия „ПРЕС ТВ” */PRESS TV/*, издателството-гигант „*Етмелаат*” – „*Информация*”, на симпозиума „*Човеешките права*” в Съдебната палата на Иран – Supreme Judicial Council of Iran) и пред медиите (А. К.) (*Ил. 142-143*);

(16.) **3-12.08.2015**: **Първа българска теренна научна експедиция по соларния култ във Воттоваара – Карелия и Аркаим – Урал (авг. 2015)** – по трансмисията на соларния култ, проникнал от Север по новооткрити археологически следи – по планината Воттоваара в Карелия (границата с Финландия), Русия и историко-културния резерват „Аркаим” – Урал в Русия (границата с Казахстан) – *за основа е взета интелектуалната база на проучванията на:*

[16. 7.] **проф. Геннадий Борисович Зданович** (катедра по история на Челябинския държавен университет – Русия) – *откривателя на Аркаим, който е нашият водач в историческия резерват „Аркаим” на 10.08.2015 г.*; историографска експедиция в Руската национална библиотека – Санкт Петербург (Русия) и Челябинската областна универсална научна библиотека – Челябинск (Южен Урал) (Русия);

[16. 8.] **проф. Дмитрий Геннадиевич Зданович** – докт. по история, заместник-директор на Учебно-научния център за изучаване на проблемите на природата и човека на Челябинския държавен университет (ЧелГУ), старши научен сътрудник на резервата „Аркаим”, вицепрезидент на благотворителната фондация „Аркаим”, държавен експерт по историко-културно наследство; беседа за *праезика на човечеството* с езиковедите по сравнителното изследване на праезика на човечеството:

[16. 9-10.] **Леонид Петрович** и **Владислав Леонидович Писанови** с включване от България в телемост за участие д-р Н. Василев (А. К., Н. К., Н. В.).

Научно-документална публикационна следа:

14 академично систематизирани продукта и 35 премиери, 8 научно-документални монографии, 2 дарения, обобщени в 2 е-библиотеки на УниБИТ (2007-2025):

ARYANICA (: Е-библ. по култа към Светлината – знанието) / Състав. и публ. **А. Куманова** и **Н. Василев**; Науч. и библиогр. ред. **А. Куманова** и **Н. Казански**; Ез. ред. **Н. Василев**; Техн. ред. **В. Велев**; Науч. конс.: **М. Куманов**; Рец. **И. Гарванов**. // <<https://sno.unibit.bg/2024/12/22/%d0%b5-%d0%b1%d0%b8%d0%b1%d0%bb%d0%b8%d0%be%d1%82%d0%b5%d0%ba%d0%b8/>> <<https://sno.unibit.bg/aryanica/>> <<https://sno.unibit.bg/e-lib.html>>. 1.01.2025. – Публ.: <<https://sno.unibit.bg/aryanica/>> <<https://sno.unibit.bg/e-lib.html>>

NESTINARIANA (: Е-библ. по култа към Светлината, пресемантизиран в нестинарския реликт) / Състав. и публ. **А. Куманова** и **Н. Василев**; Науч. и библиогр. ред. **А. Куманова** и **Н. Казански**; Ез. ред. **Н. Василев**; Техн. ред. **В. Велев**; Науч. конс.: **М. Куманов**; Рец. **И. Гарванов**. // <<https://sno.unibit.bg/2024/12/22/%d0%b5-%d0%b1%d0%b8%d0%b1%d0%bb%d0%b8%d0%be%d1%82%d0%b5%d0%ba%d0%b8/>> <<https://sno.unibit.bg/nestinariana/>> <<https://sno.unibit.bg/e-lib.html>>. 1.01.2025. – Публ.: <<https://sno.unibit.bg/nestinariana/>> <sno.unibit.bg/e-lib.html>. 30.04.2025;

5 научно-документални филма на бълг., рус. и англ.: (вж по-горе: с. 149):

Ритъмът на времето [Е-ресурс] [Видеозапис]: Нестинарство: Информ. карта: Науч.-докум. филм / Продуцент, идея и концепция **С. Денчев**; Сцен. **А. Куманова**, **М. Куманов**; Реж. **А. Куманова**, **А. Алтъпармаков**; Оператор **С. Алтъпармаков**; Ред. **Н. Казански**, **А. Даскалов**; Консулт. **Н. Цв. Кочев** (София) ... [и др.] / БУЛФИЛМ. С., 2007; 2008. 5 опт. диск (DVD). Редуц. версия на бълг. и англ. ез. 2007; Разшир. версия на бълг., рус., англ. ез. 2008.

Други консулт.: проф. **М. Виевиорка** (Париж), проф. **Ф. Бреззи** (Рим), проф. **Е. Вилфрид** (Фрайбург), проф. **Н. Ярмов** (София), о. **Мариуш Полцин** (София). Изд. на СВУБИТ. Загл. и на рус. ез.: *Ритм времен* (Нестинарство: Информ. карта); загл. и на англ. ез.: *The rhythm of the time* (Nestinarstvo (fire-dancing): Inform. map.;

35 премиери на научно-документалните филми (вж по-горе: с. 149 – Ил. 126-131):

1. 28.09.2007 – с. Българи – Странджа, България (Balgari – Strandzha, Bulgaria);
2. 15.10.2007 – Католически университет – Анже, Франция (Université catholique d'Angers, France);
3. 1.11.2007 – Национален дворец на културата – София, България на Пленарното заседание на откриването на Петата национална научна конференция с международно участие на УниБИТ (University of Library Studies and Information Technologies) (докл. на форума);
4. 4.12.2007 – Библиотека за чуждестранна литература „М. И. Рудомино” – Москва, Русия – на Международната научна конференция „EVA 2008” „Информационно общество, култура, образование” (Library for Foreign Literature, Moscow) (докл. на форума);
5. 22.02.2008 – Католически колеж „Св. Маргарита” – Тапаханокс, щат Вирджиния, САЩ (St. Margaret's School at Tappahannock, Virginia, USA);
6. 22.05.2008 – Католически университет – Нант, Франция (Université catholique de l'Ouest – Nantes, France);
7. 3.06.2008 – с. Българи – Странджа, България (Balgari – Strandzha, Bulgaria);
8. 10.06.2008 – Център на Международната конференция „Крим 2008” – Крим, Украйна – Международната научна конференция „Библиотеките, образованието и технологиите за културата” (Center for International Conferences Crimea, Ukraine) (докл. на форума);

9. 22.06.2008 – Дом на учените „Ж. Кюри” – Варна, България – на Пленарното заседание на откриването на Световния форум „Informing Science 2008”, съпровождащо Пленарен докл. на форума (Informing Science 2008 – Varna, Bulgaria);

10. 28.07.2008 – Руска национална библиотека – Санкт Петербург, Русия (Russian National Library in Saint Petersburg);

11. 1.11.2008 – Национален дворец на културата – София, България на Шестата национална научна конференция с международно участие на УниБИТ, представяща статуса на информатизацията (University of Library Studies and Information Technologies) (докл. на форума);

12. 17.12.2008 – Санктпетербургски държавен университет по култура и изкуство по време на 90-год. юбилей на висшето учебно заведение – Санкт Петербург, Русия (Saint Petersburg State University of Culture and Arts);

13. 21.01.2009 – Културно представителство към Посолството на Ислямска република Иран в България след Българо-иранския семинар „Молла Садра Ширази и философските измерения на религиозния опит” (Molla Sadra Shirazi and the philosophical dimensions of the religious experience) (Софийски университет „Св. Климент Охридски” – Център за изследване на религиите) – София, България;

14. 9.03.2009 – Руски православен богословски институт „Св. Сергей” – Париж, Франция (St. Sergius Russian Orthodox Institute in Paris);

15. 4.09.2009 – Библиотека-фонд „Русское зарубежье” „А. Солженицин” и Български културен институт в Москва при Посолството на България в Москва – по време на презентацията на проекта „Русское зарубежье в Болгарии 1877-2007 гг.” на Централната библиотека на Българската академия на науките – в рамките на Годината на България в Русия – Москва, Русия (Library-Fund Russian Abroad A. I. Solzhenitsyn in Moscow);

16. 5.06.2010 – телевизия „Родина” – София, България;

17. 6.08.2010 – телевизия ТВ 1, излъчвана на територията на САЩ и разпространяваща се чрез мрежата на 140 нац. и рег. кабелни оператори на България (Bulgarian TV1 in USA);

18. 3.01.2011 – телевизия ТВ 1 (Bulgarian TV1 in USA) (вж по-горе: п. 17);

19. 6.05.2011 – телевизия ТВ 1 (Bulgarian TV1 in USA) (вж по-горе: п. 17);

20. 3.06.2011 – телевизия ТВ 1 (Bulgarian TV1 in USA) (вж по-горе: п. 17);

21. 13.12.2012 – УниБИТ – в час по „Академическо писане”, изнесена от А. К. пред поток от студенти по специалности „Библиотекознание и библиография”, „Библиотечен мениджмънт”, „Печатни комуникации”, „Информационни комуникации”, „Обществени политики и практики”, „Компютърни науки”, „Информационно брокерство” (University of Library Studies and Information Technologies);

22. 17.05.2013 – IX Студентска научна конференция и изложба на УниБИТ „Информационна култура: наука – изкуство – религия” – „Information culture: science – art – religion” (девиз: „Знанието е сила” – „Scientia est potentia”) – пред Академичната общност на УниБИТ и представителите на библиотечната, културната и научната общественост – от Българската академия на науките, Националната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий” и др. – по време на премиерата на библиографския указател, е- и традиционната библиотека „Нестинариана”, дарени от А. К. на УниБИТ (University of Library Studies and Information Technologies);

23. 10.10.2013 – Национална научна конференция с международно участие „Политики за управление на културното наследство – комуникация и социализация чрез образование” в Националния исторически музей – София (Bulgarian National Historical Museum in Sofia);

24. 23.7.09. – 16.09.2014: по време на посещение (в рамките на пребиваването в Иран на Делегацията на Българо-иранското женско дружество, предвождана от А. К.) в Президентската институция, Министерството на културата, значими обществени организации в Иран (комплекса за конф. на Музея на съвременно изкуство на Иран, Фондацията Hozeh Honari /Ислямско изкуство и интелектуален център/, Фондацията ISLAMIC THOUGHT FOUNDATION – Ислямската мисъл, Организацията „Жени без граници”, Женския комитет на Иран, в Националната библиотека на Иран – Техеран, новинарската Агенция „MEXP” – Mehr News Agency,

Международната телевизия „ПРЕС ТВ“ /PRESSTV/, издателството-гигант на „Емтелеаат“ – „Информация“ – пред медиите, на симпозиума „Човешките права“ в Съдебната палата на Иран);

25. 10.08.2015 – Нагайбакски район на Урал – Русия (в присъствието на районната телевизия) (Regional TV in Ural, Russia);

26. 11.08.2015 – Челябинска областна универсална научна библиотека – Челябинск (Южен Урал) – Русия (Chelyabinsk Regional Universal Scientific Library in Ural, Russia);

27. 2.09.2015 – Филиал N 1 на Централната градска детска библиотека „А. С. Пушкин“ – Санкт Петербург, Русия (Central City Children's Library *Pushkin* in Saint Petersburg);

28. 13.10.2016 – на втората уводна лекция на А. К. по учебните дисциплини „Културна антропология“, изнесена пред студентите на УниБИТ от спец. „Печатни комуникации“ (University of Library Studies and Information Technologies);

29. 5.04.2017 – Студентски филиал на Столична библиотека – София (Sofia City Library);

30. 25.04.2018 – пред Библиотечно-информационния факултет (БИФ) на Санктпетербургския държавен институт по култура (СПбДИК) – по време на изнесения от А. К. пред руската библиотечна общност майсторски клас на тема „Световна (международна) универсална библиография (III в. пр. н.е. – XXIв) – атлас на библиографознанието (вторично-документална карта на универсалното знание на планетата)“ (форумът е под председателството на ректора на СПбДИК проф. докт. ист. науки *Александр Сергеевич Тургаев*, декана на БИФ на СПбДИК проф. докт. педаг. науки *Валентина Владимировна Брежнева*, проф. докт. ист. науки, зав. катедрата по документознание и информационна аналитика на СПбДИК *Дмитрий Аркадиевич Еляшевич*);

31. 20.06.2018 – на IV Международен професионален форум „Крим-2018“ – „Книга. Култура. Образование. Иновации“ (Судак – Крим, 16-24.06.2018) – А. К. представя пред международната научна общност от 1150 участници от 18 държави докл. „Панорама на научната школа на библиосферата – инфосферата – ноосферата на България в енциклопедичните издани и многоезичните речници“, в който обобщава приносите на 27-те книги (2010-2018) (*Към 2025 – 41 кн. – Бел. на ред.*) от библиографската, историографската и енциклопедичната сер. „Факлоносци“ на УниБИТ, чиито научни консултанти и рецензенти са учени от **4 континента и 23 държави на света: Австрия, Алжир, България, Ватикана, Великобритания, Германия, Грузия, Гърция, Израел, Индия, Иран, Италия, Казахстан, Канада, Китай, Молдова, Полша, Русия, Саудитска Арабия, Съединени американски щати, Турция, Украйна, Франция** (University of Library Studies and Information Technologies);

32. 26.04.2019 – на третата уводна лекция на А. К. по учебната дисциплина „Културна антропология“, изнесена пред студентите на УниБИТ от специалност „Печатни комуникации“ (University of Library Studies and Information Technologies);

33. 23.05.2019 – на Дискусионната сесия „Културно-цивилизационни кодове на народите на Евразия“ в Руския културно-информационен център в София при подкрепата на УниБИТ в рамките на Дните на Асамблеята на народите на Евразия; дискусиата е председателствана от А. К.; съпредседатели на форума са:

[33. 11.] **акад. Вячеслав Брониславович Митко** (председател на Арктическият съвет на Асамблеята на народите на Евразия, президент на Арктическата академия на науките, председател на Санктпетербургското отделение на секцията по геополитика и безопасност към Руската академия по естествени науки, проф. на Морския университет (Далян, Китай), докт. на техн. науки, проф. – Русия) и

[33. 12.] **Далбир Сингх** (съпредседател на Генералния съвет на Асамблеята на народите на Евразия, Национален секретар на Индийския Национален Конгрес, Президент на Фонда за политика и управление – Индия) в присъствието на участниците в работата на форума от България, Великобритания, Гърция, Казахстан, Китай, Русия – след прочитането от А. К. на Пленарния докл. за първите български експедиции с международно участие по соларния култ със северен генезис, състояли се в България, Иран, Турция, Русия, Финландия, Казахстан, на които А. К. е ръководител на теренните и историографските работи, провеждани с международен екип от учени;

34. 10.11.2023 – София, Държавна агенция „Архиви“. Конферентна зала – по време на откриването, водено от А. К., на Международния дискуссионен форум „Култура – Вярa – Битие“ на тема „Ролята на културата и

духовността в създаването на цивилизационното битие от древността до постмодерната ера”: Кръгла маса / Фондация „Българско изкуство – Орфеев завет” (Foundation Bulgarian Art – Orpheus Legacy) <<https://www.facebook.com/61552251262742/videos/6819045321507605>>;

35. 3.09.2024 – УниБИТ – в час на А. К. по „Академическо писане и научна етика” пред поток от студенти по специалност „Информационни комуникации и медийни технологии”, „Комуникации и информирание”, „Обществени политики и практики” (University of Library Studies and Information Technologies);

8 научно-документални монографии на бълг., рус. и англ. ез. и лит. на 50 ез. (азерб., англ., араб., армен., асир., беларус., бълг., вьетнам., глаголица, гр., дат., иврит, идиш, исп., итал., казах., кирилица, кит., кор., лат., лужиш., макед., нем., норвеж., пехлеви, пол., португ., рум., рус., санскрит, словаш., словен., сръб., старобълг. (църковнославян.), старогр. (елински), старославян., сърбохърват., тайски (тайланд.), тохарски, тур., удмурт., укр., унг., фарси, фр., хинди, хърват., чеш., швед., яп.) (Ил. 153-157):

1. **Куманова, А.** Нестинариана: Историогр.: Систем. анот. библиогр. указ. Фотомоногр.: Уч. пособ. по дисциплин. „Нестинарство: Информ. кодове на култ. наследство” / Състав., историогр., предг. **А. Куманова**; Науч. и ез. ред., дейксис (етимолог.), емблематика **Н. Василев**; Науч. ред. **С. Денчев** ... [и др.]; Терминолог. и справ.-информ. ред. **Н. Казански**; Библиогр. и справ.-информ. ред. **М. Максимова**; Справ.-информ. ред. **Д. Ралева**; Рец. **Ж. Стоянов** ... [и др.]. С., 2012. <<http://www.sno.unibit.bg>> <<http://sno.unibit.bg/e-lib.html>> <https://www.academia.edu/upgrade?feature=name_mentions&trigger=mentioning-author-rw>

2. **Куманова, А.** Нестинариана: Историогр. Фотомоногр.: Уч. пособ. / Науч. и яз. ред. **Н. Василев**; Науч. ред. **С. Денчев** ... [и др.]; Терминолог. и справ.-информ. ред. **Н. Казански**; Библиогр. и справ.-информ. ред. **М. Максимова**; Справ.-информ. ред. **Д. Ралева**; Рец. **Ж. Стоянов** ... [и др.]. С., 2014. <<http://www.sno.unibit.bg>> <<http://sno.unibit.bg/e-lib.html>> <https://www.academia.edu/upgrade?feature=name_mentions&trigger=mentioning-author-rw>

3. **Kumanova, A.** Nestinariana: Historiogr. Photomonogr.: Compend. / Sci. and lang. ed. **N. Vasilev**; Sci. ed. **S. Denchev** ... [и др.]; Terminolog., ref. and inform. ed. **N. Kazanski**; Bibliogr., ref. and inform. ed. **M. Maximova**; Ref. and inform. ed. **D. Raleva**; Rev. **Z. Stoyanov**... [и др.]. С., 2014. <<http://www.sno.unibit.bg>> <<http://sno.unibit.bg/e-lib.html>> <https://www.academia.edu/upgrade?feature=name_mentions&trigger=mentioning-author-rw>

4. Арианика: Експедиция във Воттоваара – Карелия и Аркаим – Урал: Центр. на праевроп. цивилизация в Русия: Протоарии и праславяни: Културолог.-феноменолог. декодиране на митолог., ист. и лингвист. пл.: Уч. пособие по дисциплината „Нестинарство: Информ. кодове на култ. наследство” / **С. Денчев** ... [и др.]; Науч. ред. **Н. Ярмов** ... [и др.]; Библиогр. ред. **Д. Ралева**, **М. Максимова**; Рец. **А. Субето** ... [и др.]. С., 2016.

Други авт.: **А. Куманова**, **Н. Казански**, **Н. Василев**; Други ред.: **М. Куманов**, **И. Теофилов**; Други рец.: **В. Митко**, **В. Ключев**, **И. Петева**, **В. Велев**. Списък на ил.; Списък на съкр. Библиогр.: с. 127-135. Имен. показалец. Юбил. изд., посв. на 70-год. на ЮНЕСКО и 65-год. на Държ. библ. инст. – дн.: УниБИТ. <<http://sno.unibit.bg>> <<http://sno.unibit.bg/e-lib.html>> <https://www.researchgate.net/publication/307574972_Aryanica> <https://www.researchgate.net/profile/Alexandra_Kumanova> <www.arcticas.ru> <https://www.academia.edu/upgrade?feature=name_mentions&trigger=mentioning-author-rw> <<https://sno.unibit.bg/wp-content/uploads/2024/12/15-Aryanica-St.Denchev-Al.Kumanova-N-Kazanski-N-Vasilev-2016.pdf>>

5-8. **Куманова, А.** Очите на **Шари**. Sub rosa: Страници от един забравен дневник [по науч. експедиции в Иран, Турция /Сев. Месопотамия/, Италия, Русия, България] = Shari's eyes. Sub rosa: Pages of a forgotten diary [according to sci. missions in Iran, Turkey /North Mesopotamia/, Italy, Russia, Bulgaria] / Ред., бел. **Н. Василев**; Ред.-иранист **И. Панов**; Рец. **Цв. Теофанов**... [и др.]. Послесловия: **А. Норузи**, **М. А. Кияни**, **С. Денчев**. Ново 4. изд. С., 2024.

Други рец.: **А. Федотов**, **Б. Тодорова**, **П. Велчев**, **Н. Казански**. Рез. на бълг., рус., англ. ез.; В ч. от тир. рез. на перс. ез. Библиогр.: 175 ном. назв. Кн. се изд. със съдействието на Култ. представителство към Посолството на Ислямска Републ. Иран в Републ. България. 1. изд. 2014. Ново 2. е-изд. 2015. 3. доп. е-изд. 2016;

2 дарения на информационните ресурси по проучването – документални сбирки и библиографските им изражения:

1. **Куманова, А.** 17.05.2013 – IX Студентска научна конференция и изложба на УниБИТ „Информационна култура: наука – изкуство – религия” – „Information culture: science – art – religion” (девиз: „Знанието е сила” – „Scientia est potentia”) – пред Академичната общност на УниБИТ и представителите на библиотечната, културната и научната общественост – от Българската академия на науките, Националната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий” и др. – по време на премиерата на библиографския указател, е- и традиционната библиотека „Нестинариана”, дарени от А. К. на УниБИТ (University of Library Studies and Information Technologies):

Куманова, А. Дарение на колекцията „Нестинариана” – библиографски указател, електронна и традиционна библиотека от **1549 номерирани документални единици**: Докл. на IX Студентск. науч. конф. и изложба „Информ. култ.: наука – изкуство – религия” – „Inform. culture: science – art – religion” – София, 17.05.2013 г. // Издател (В. Търново), 2013, N 1-2, с. 36-45: ил. – Рез. на англ. ез.

2. **Куманова, А.** 20.05.2016 – XII Студентска научна конференция и изложба на УниБИТ „Информация, знание, цивилизация – пътят на човечеството” – „Information, knowledge, civilization – the road of the Mankind” (девиз: „Не по-малко достойно е да опазим придобитото, от това да го спечелим” – „Nec minor est virtus, quam quaerere, parta tueri”) – пред Академичната общност на УниБИТ и представителите на библиотечната, културната и научната общественост – от Българската академия на науките, Националната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий” и др. – по време на премиерата на библиографския указател, е- и традиционната библиотека „Арианика”, дарени от А. К. на УниБИТ (University of Library Studies and Information Technologies):

Куманова, А. Дарение на УниБИТ на традиционната и електронната библиотека ARYANICA от **167 номерирани документални единици** (по трансмисия на сев. соларен култ към земите на Иран, Мала Азия и Балканския полуостров): каталог, показатели, ценни изд. и ксерокопия на докум. източници, направени в чуждестр. библ. (Втор.-докум. база на изд.: **Арианика**: Експед. във Воттоваара – Карелия и Аркаим – Урал: Центр. на праевроп. цивилизация в Русия: Протоари и праславяни: Културолог.-феноменолог. декод. на митолог., ист. и лингвист. пл.: Уч. пособие по дисциплин. „Нестинарство: Информ. кодове на култ. наследство” / **С. Денчев ... [и др.]**; Науч. ред. **Н. Ярёмов ... [и др.]**; Библиогр. ред. **Д. Ралева, М. Максимова**; Рец. **А. Субето ... [и др.]**. С., 2016. Други авт.: **А. Куманова, Н. Казански, Н. Василев / А. Куманова, Н. Василев, М. Матова (N 1760)**: Докл. на XII Студ. науч. конф. и изложба на УниБИТ – 20.05.2016. // Тр. на СНО при УниБИТ. Т. 12, 2017, с. 340-357. Публ. на библиогр. сп. на лит. (е-б-ка ARYANICA).

Обобщение: Първият научен комплекс от теренни и историографски експедиции в България (2007, 2008, 2009, 2010, 2011) и чужбина (Иран, Турция, Италия, Русия, Финландия – Воттоваара, Казахстан – Аркаим) (2007, 2008, 2014, 2015) за изследване на зороастрийския извор на Авраамическите религии (2007-2025) се осъществява чрез концепцията „**информационна среда**” (англ.: information environment) (С. Денчев) и показва в направените от нас над 100 публикации два взаимосвързани информационни потока:

1) проследено е трасето на Великото преселение на протоариите назад в хилядолетията (от 20 хил. до 5 хил. г. пр. н.е.), осъществено предполагаемо от Север – **Хванирата** (по *Св. Авеста*) – **Хиперборея**, която в продължение на хилядолетия потъва, и изключително напредничавият ѝ народ – **АРИИТЕ** се спуска на юг и югоизток – по планините Воттоваара в Карелия и Урал, където изгражда „Страната на Градовете”, белязана с феноменалната **соларна планировка** на **Аркаим**, и оттук се насочват към Иранското плато – **Гор** (дн: **Фирузабад**) (вж и по-горе и с. 94-95), за да осъществят своя известен гигантски път в историята, достигнал и до Балканския полуостров;

2) осмислен е **методологичният въпрос**: трансмисиите на соларния култ, разпространен от Север по цялото земно кълбо, намерил място в редица огнени практики, проникнали и на Балканския полуостров от Мала Азия и вкоренени в Иранския културен ареал, и свързани с вярванията на ариите, – от какъв **ПРОТОСОЛАРЕН**

КУЛТ произхождат (проучихме тези огнени практики в Иран и Турция – **Северна Месопотамия**: „устието” на проблема; *и* се насочихме към неговия „извор” – Воттоваара в Карелия)...

На картата на фламандския картограф *Г. Меркатор* (*Gerardus Mercator* /1512-1594/) (*Ил. 144 – на с. 154 по-горе тук*), издадена от неговия син *Рудолф* през 1595, страната на ариите *Хиперборея – Арктида* е изобразена като огромен остров, разделен от четири реки на четири части. По средата има езеро, а в центъра на езерото – остров, на който се извисява планината *Меру (Хара)*, около която се върти небесната сфера – феноменология (прототип на **лабиринта**), която може да бъде наблюдавана при определени климатични условия само на **Север** и при друг магнитут на Земята.

Съвременните находки на океанската археология край бреговете на *Северния ледовит океан* показват, че още 6 хил. години назад хребетите *Ломоносов* и *Менделеев* са били **суша**.

Тогава последните арии са напуснали дълго и бавно потъващата Арктида – резултат от сблъсък на Земята с небесно тяло, научно потвърдено от разкриването на геологичната история на планетата ни.

Тази територия, след известната в науката планетарна катастрофа от преди 20 хил. години (описана и в *Св. Библия – Всемирния потоп*), изместила оста на Земята и довела до движения в земната кора, потъва.

От руската експедиция през 1948-1949 на дъното на Северния ледовит океан са открити планински хребети, считани за части от Хиперборея.

В руските води на Северния ледовит океан се намира подводна планина, чийто връх достига до най-ниската повърхност на леда.

Възможно е това да е **митичната планина Меру** (обител на **Рая на Земята – родината на ариите**), намираща се някога на *върха* на света (на **Северния полюс**)...

Първите преселения на ариите започват приблизително преди 12 хил. г., т.е. около 6 хил. г. е продължавало тяхното изселване от застудяващата и бавно потъващата след катастрофата Арктида (*Ил. 145-157 – на с. 154-159 по-горе тук*).

Въз основа на разбирането на **социоприродната културна цялост на човечеството** (*В. И. Вернадски* /1865-1945/) и **общите корени в историята на религията, произлезли от едно място на Север – поклонение към Светлината** (*Дж. Кемпбъл* /*Joseph John Campbell*, 1904-1987/; *М. Елиаде* /*Mircea Eliade*, 1907-1986/, *А. Корбен* /*Henry Corbin*, 1903-1978/), рационалното включване на философско-религиозния интелектуален план във философско-информационната картина на света в категорията „дълго време” (*М. М. Бахтин* /1895-1975/) обезпечават когнитивна възможност за съотнасянето на **религиозните картини на света** (*Св. Авеста – Св. Упанишади – Св. Библия – Св. Коран*).

Едновременно с това, съотнесени с **рационалното знание** (*философско, историческо* и т.н. по целия спектър на *универсалната хуманитаристика*), религиозните картини на света са основа за разработването на **компаративистичната онтология на познанието** и по този начин съдействат за създаването на **универсална периодизация на човешката история** във вид на **дърво на историко-културното развитие на човечеството** (*вж: с. 204, 430, 881*), за което **Авраамическите религии (Юдаизъм – Християнство – Ислям)** имат **общ извор – Зороастризма**, който е **вкоренен в култа към Светлината**...

Очевидно Аркаим е посветен на праарийския *Бог-Слънце*, но корените му са също и в арктическата *религия на Полярната звезда*. Самата *кръгова структура* на селището е *стародавен соларен символ (лабиринта)*.

Тази структура има дълбок цивилизационен, прагматичен (отбранителен) и особено – ритуален смисъл: *срв.: каменните баби от Аркаимската долина*. Тя произлиза от *арктическата цивилизация на протоариите* с техните *светилища-лабиринти*.

Сведения за нея намираме в полумитичните сказания на *Платон* (*Plato*, 428-348 пр. н.е.) за *Атлантида*, за града на хипербореите *Електрис* (построен под знака на Полярната звезда) и особено – за *Асгард*, свещения град на нордическия бог *Один*, описан в *Едите*.

Видният френски философ-метафизик *Рене Генон* (*René Guénon*, 1886-1951), известен още като шейх *Абд-ал Уахед Яхия* (*/Shaykh, Abd al-Wahid Yahya/*), изтъква, че *свастиката* (древен знак, извънредно разпространен в останките на Аркаим) като символ на **вечното движение и развитие около ЕДИН постоянен ДУХОВЕН**

ЦЕНТЪР, е свързана не само със **Слънцето**, но и – преди това – с **Полярната звезда** – като *арктически символ*.

Високата степен на иновации, характерна за цивилизацията на протоариите в Аркаим, се изразява в различни *водоотточни и канализационни системи*, но особено важно е наличието на следи от най-древните *колесници*, които по-късно са като характерен белег на други *арийски цивилизации* – като *хетската* и *иранската* (700 пр. н.е – до днес).

Аркаим е *междинното звено* между:

1. мегалитната култура на **Воттоваара** (Карелия) и **Стоухендж** (Южна Англия) и
2. преносът на древните знания **към Иран, Анатолия и Шумер**.

Това е ярко потвърждение за *протоарийските корени на славяните*.

Аркаим е и символ на **ДУХОВНОТО ЕДИНСТВО** на западната *нордическа култура* и източната *мъдрост*.

В Аркаим се проследява явно сходство между древната „Страна на Градовете” на протоариите и по-новата „гардарика” (*сканд.*: „Страна на Градовете”) на руските славяни (V-XI в.), състояща се от над 130 града.

Същността на града – уникално чудно обятие на Земята и Небето – е *помещаване в ландшафта, в хармонично съжителство с него и неговото творческо преобразуване* (*срв.*: ноосфера /В. И. Вернадски/), но и – *съсредоточаване едновременно във вътрешното пространство...*

Тя по удивителен начин напомня и футуристично – по ефикасност – и „фабриките на света” от най-ново време (XXI в.) – като тези в Англия, Германия, САЩ, Русия и Китай.

Навсякъде се повтаря една и съща схема. *Ариите се претопяват в местния етнически субстрат, но го облагородяват, цивилизоват и често (но не винаги) му оставят като емблема името си*. Така става с *келтите* и *тракийците* (каменните слънчеви обсерватории-храмове), *етруските* в Италия (екологичната металургия), *хетите* в Анатолия (колесницата), *дорийците* в Елада (обработката на желязо), *иранците* в Иран (страната на ариите; Иранската империя /Ахеменидска, Сасанидска/ – първата модерна империя: царска институция /държавно знаме/, първата монотеистична религия /Зороастризмът/, първата аристократична култура /рицарският кодекс/), *българите* и *балканските славяни* (държавното устройство и приемане на *Християнството*), *викингите* (варягите) в Киевска Рус (държавното устройство и приемането на *Християнството*) и *норманите* в келтско-саксонска Англия (строителството на замъци и кръстоносните походи).

Именно *в евразийската цивилизация на Русия* се отразява най-ярко този хилядолетен кръговрат на взаимосвързаната и взаимообогатяваща се културна еманация на протоариите и праславяните.

Аркаим е открита вечна (и постмодерна) карта на мисията на човечеството към *ноосферното му самосъзнание* на настоящето и бъдещето, която отговаря на въпроса: *как хармонично да се съотнесат и проявяват една чрез друга **духовната** и **материалната** култура*.

Протоариите и праславяните, които са били винаги *едно цяло*, но не са се развивали в една посока – *ариите* се преселват на югоизток (*ирано-индоевропейци*) и на югозапад (*келти и траки*), но са изповядвали винаги **религията на Слънцето – Светлината**.

Това се потвърждава от всички наши теренни изследвания в Русия, Северна Месопотамия, Анатолия и Иран.

По-късно религията на Слънцето – Светлината преминава през различни практики, свързани с **огъня** – като **символ на Слънцето – Светлината**.

Светлината се излъчва от Бог под формата на слънце, огън и пр. Тя е Божия еманация и главна характеристика на Божественото. Затова се обожествява Слънцето в митраизма (Sol Invictus) и Огънят в Зороастризма...

Слънчевата религия на ариите от Аркаим се развива в Зороастризм и накрая – в Юдаизъм – Християнство – Ислям.

В Християнството Божията светлина заема особено място като върховен израз на **Божествената същност** (иврит: „Шехина” – **Божествено присъствие** /срв.: присъствено знание/)... Това е и **неопалващият огън на къпината на Мойсей** (когато *Господ* се явява на *Мойсей* в египетската пустиня като къпинов храст, горящ с неопалващ /неизгарящ/ пламък!).

Най-скорошен пример за описването в България е учението на *Петър Дънов* – Учителят (с индоарийското име *Беинса Дуно*, 1864-1944) като следовник на *богомилите* (*манихеи-зороастрийци-аркаимци*).

Точно в този контекст **нестинарите** са жреци на **Божествения огън**, който не само не ги изгаря, но ги просветлява и дори – осенява с провидческа дарба (както е било и при последната истинска нестинарка баба *Злата*)...

В културолого-феноменологично отношение разбирането на **Светлината** е иманентно олицетворение на архитектурните модерни когнитивни процеси *на*:

- *рационалното обединение* н? а идеалния с??? вят – на *Духа*, *мисленето*: **res cogitans** и
- *естествено-научното, техническото* – на *материалния свят* – на *протяжната и локализираната материя*: **res extensia**.

Днес това разбиране действа като **обединение на религията – изкуството – науката – обикновения живот** от нов парадигмален порядък на планетарното съзидание на знаниевото общество.

Но то е описано в **Свещените книги** *Св. Авеста* – *Св. Упанишади* – *Св. Библия* – *Св. Коран* като дело на ангелите, пазеши някога пред вратите на **Едем Дървото на Живота – Дървото на изваяната Светлината – Дървото на Знанието**. – *Вж: Фирузабад (Гор – Храм на Огъня) – Иран*

Лит.: Баиляр, Г. Психоанализ огня. Москва, 1993; Баиляр, Г. Избранное: Том 1: Научный рационализм. Санкт-Петербург, 2000; Bachelard, G. The Psychoanalysis of Fire. Boston, 1964; Bachelard, G. La Psychanalyse du feu. Paris, 1992; Bachelard, G. The Formation of the Scientific Mind. Bolton, 2002; Куманова, А. Щрихи към културата и вярванията, проникнали от Древен Иран към Балканския полуостров (Из дневник. бел. от експедициите в Иран през юни – юли 2008 г. и септември 2014 г. – За присъственото знание – духовен път към откритото знание: Слово, произнесено в Иранск. култ. ц-р в София на 22.06.2023 г.) [: Моногр.] / Енигр.: „Чадата на Адам едно са тяло” – Саади; „Weh! Weh! / Du hast sie zerstört, / Die schöne Welt, / Mit mächtiger Faust, / Sie stürzt, sie zerfällt.”. – J. W. von Goethe; „... кога дойде свършеното знание, тогава това „донец” ще изчезне” – I Кор. (13:10). // Библиотека (С.), 2024, N 6: Прил., с. 99-132: с 29 ил. – Библиогр.: 18 ном. назв. – Рез. на англ. ез. – Автобиблиогр. бел. – Осн. публ. / В чест на 15 год. от осъществ. на Първ. бълг. науч. теренна и историогр. експедиция в Иран. (Публ. на историогр. кн. в период. изд.) Рубр. Библиотечно-библиогр. хуманитаристика. Съдържа: Разд.: I. Култовите обекти, свързани с огнени церемонии; II. Древен Иран – общи черти; III. Исфахан – бисерът на Иран; IV. По пътя на връщане от Иран (Техеран – КРАЯТ НА ПЪТЯ) през Истанбул; ARYANICA (: Е-библ. по култа към Светлината – знанието) / Състав. и публ. А. Куманова и Н. Василев; Науч. и библиогр. ред. А. Куманова и Н. Казански; Ез. ред. Н. Василев; Техн. ред. В. Велев; Науч. конс.: М. Куманов; Рец. И. Гарванов. // <<https://sno.unibit.bg/2024/12/22/%d0%b5-%d0%bb1%d0%b8%d0%bb1%d0%bb%d0%b8%d0%be%d1%82%d0%b5%d0%ba%d0%b8/>> <<https://sno.unibit.bg/aryanica/>> <<https://sno.unibit.bg/e-lib.html>>. 1.01.2025. – Публ.: <<https://sno.unibit.bg/aryanica/>> <<https://sno.unibit.bg/e-lib.html>>; NESTINARIANA (: Е-библ. по култа към Светлината, пресемантизиран в нестинарския реликт) / Състав. и публ. А. Куманова и Н. Василев; Науч. и библиогр. ред. А. Куманова и Н. Казански; Ез. ред. Н. Василев; Техн. ред. В. Велев; Науч. конс.: М. Куманов; Рец. И. Гарванов. // <<https://sno.unibit.bg/2024/12/22/%d0%b5-%d0%bb1%d0%b8%d0%bb1%d0%bb%d0%b8%d0%be%d1%82%d0%b5%d0%ba%d0%b8/>> <<https://sno.unibit.bg/nestinariana/>> <<https://sno.unibit.bg/e-lib.html>>. 1.01.2025. – Публ.: <<https://sno.unibit.bg/nestinariana/>> <sno.unibit.bg/e-lib.html>. 30.04.2025. (Осн. ресурси и по двете цит. е-библ. са въведени в текст на наст. см.); Zoroastrian source of the Abrahamic religions (Initial field and historiographical missions in Bulgaria, Iran, Türkiye, Italy, Russia, Finland, Kazakhstan) / S. Denchev, A. Kumanova, N. Kazanski, N. Vasilev. Istanbul, 2025. In print.

Публ. на с 146-165 и 816-839 в изд.:

АВРААМИЧЕСКИТЕ РЕЛИГИИ (ЮДАИЗМЪТ – ХРИСТИЯНСТВОТО – ИСЛЯМЪТ) В БЪЛГАРИЯ : *АРБ (Ю – Х – И) (КИЕ)* : кратки ист. енциклопедии : 1. Юдаизмът в България : *ЮБ (КИЕ)* (с. 51-235) ; 2. Православието в България : *ПБ (КИЕ)* (с. 237-693) ; 3. Ислямът в България : *ИБ (КИЕ)* (с. 695-930) / Милен Куманов ; науч. ред. М. Куманов ... [и др.] ; науч. и ез. ред. Цветан Теофанов, Стоянка Кендерова, Иво Панов ; ез. ред. Лариса Найдич ; библиогр. ред. А. Куманова ... [и

др.] ; обща ред. о. Стефан Пашов ; 4. М. Куманов : Биобиблиогр. / А. Куманова (с. 967-1105) ; предг. А. Куманова ; дейкис Ц. Теофанов ... [и др.] ; рец.: Стоян Денчев, Ирина Линден. – София : За буквите – О писменехъ, 2025. – 1176 с. : с 1124 ил., 6 табл., 3 сх. – Библиогр.: 8 104 ном. назв. в 4 систематиз. списъка на лит. (1. *ЮБ (КИЕ)* : 549 назв. ; 2. *ПБ (КИЕ)* : 6 289 назв. ; 3. *ИБ (КИЕ)* : 961 назв. (общо на 24 ез.) ; 4. М. Куманов : Биобиблиогр. : 305 назв. (на 50 ез.). 9. изд. – (Факлоносци ; XLI)

Други библиогр. ред.: Николай Василев, Никола Казански, Венцислав Велев, София Василева, Диана Ралева, Десислава Костадинова, Марияна Максимова ; Други авт. на дейкиси: Л. Найдич, Н. Василев, Н. Казански, Месуд Ахмади Афзади.

ISBN 978-619-185-766-1 ; E ISBN 978-619-185-752-4

По случай 1160-год. от Покръстването на българите в 864 г.

В навечерието на: 130-год. от установяване на дипломатическите отношения на България с Иран (1897 г.) – 2027 г. и 80-год. от установяване на дипломатическите отношения на България с Израел (1948 г.) – 2028 г.

Изд. е в чест на 75-год. от създаването на Държ. библиотекарски инст. – днес: Унив. по библиотекознание и информ. технолог. – 1 ноември 1950 г. и 20-год. на

Студентск. науч. о-во при УниБИТ.

Кн. ПБ (КИЕ) има предварит. публ.: 1. изд. – С., 2023 ; Ново изд. – С., 2024.

Кн. М. Куманов : Биобиблиогр. има предходни публ. в науч. сб., енциклопед. изд. и Уикипедия в 2008, 2014, 2022, 2023, 2024.